

1.15 Основы бухучета и налогообложения;

1.16 Ценообразование.

Исследования, проведенные при выполнении дипломных проектов выпускниками Харьковской государственной академии городского хозяйства в 2001-2002 гг. и посвященные решению проблем совершенствования курортного дела Черноморского, Азовского и Карпатского регионов, подтвердили возможность открытия новой специализации – КУРОРТОЛОГИИ. Автор глубоко убежден, что профессорско-преподавательскому составу под силу разработать это направление для учебного процесса, тем более что академия имеет достаточно развитую сеть учебно-консультационных центров на юге Украины, включая АР Крым. О развитии специализации «Курортология» неоднократно высказывался ведущий специалист, старший преподаватель кафедры «Менеджмент и маркетинг в городском хозяйстве» Ладыженская Р.С. Эту идею поддерживает также доцент этой кафедры Байлик С.И.

Введение нового направления подготовки специалистов по туризму открывает широкие перспективы в реализации резервов высшей школы Украины по более качественной подготовке кадров для туристской области.

Получено 12.09.2002

УДК 338.48

І.В.ФІРСОВА

Харківська державна академія міського господарства

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГОТЕЛІВ ДЛЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглядаються різні аспекти впливу готелів на міське господарство, аналізуються найновіші світові тенденції розвитку готельного бізнесу і стан готельного господарства Харківщини.

Розвиток сучасних міст безпосередньо зв'язаний з розвитком транспортних засобів і зростаючою міграцією населення, що має світові масштаби. Історично структура міського господарства і соціально-економічні відносини поступово ускладнювалися завдяки розвитку цих факторів. Але якщо раніше ці явища відбувалися в межах спочатку міста, потім регіону і країни, то сьогодні більш близькими стають зв'язки між країнами всього світу взагалі. Так, одним із явищ, що характеризують кінець ХХ - початок ХХІ ст., є конвергенція. Цей термін означає зближення, інтеграцію, взаємопроникнення навіть тих сфер життя, культури, економіки, що колись здавалися далекими одна від одної, а іноді й зовсім протилежними. Конвергенція – це стирання кордонів як у прямому, так і в переносному значенні. Кажуть, що в наші часи все-

світ зменшується, тобто кордони між країнами мають поступово зникнути; великі відстані між різними континентами вже не можуть бути перешкодою для спілкування, культурного, наукового й економічного обміну й стосунків; представники різних націй одружуються й виховують дітей; вчені і працівники різних галузей зайняті разом задля більшої ефективності й розробляють комплексні програми спільної діяльності й системні, інтегровані методи розвитку сучасної науки і виробництва. Неабияку роль в усіх цих процесах, що можуть бути об'єднані терміном конвергенція, відіграють сучасні інформаційні технології. Все це сприяє як подальшому розвитку міст, так і розвитку туристської галузі й, зокрема, готельного господарства.

Більшість міст України є центрами туристсько-рекреаційних зон. Існує також особлива категорія міст – міста-пам'ятки, міста-довгожителі, які відносять до категорії історичних і особливо ретельно вивчають і охороняють. В Україні таких міст понад 500. Отже, неможливо переоцінити значення міст як туристських об'єктів. Уособлюючи цінності, властиві традиційним міським цивілізаціям, міста концентрують у собі весь комплекс туристських ресурсів. Йдеться і про природні ресурси (рельєф, краєвиди, унікальні природні об'єкти тощо), і про створені в них рукою людини історико-культурні ресурси (археологічні, історичні, архітектурні та інші об'єкти, музеї, виставки), і про соціально-економічні ресурси (транспортна доступність території, територіальна організація господарства, система обслуговування населення і т. ін.).

Загальна кількість пам'яток історії, археології, містобудування і архітектури, монументального мистецтва в Харківській області складає 2535. Деякі з них детально описані у виданні "Національна система туристсько-екскурсійних маршрутів "Намісто Славутича", де виділені 169 основних історико-культурних пам'яток регіону, 52 з яких розташовані безпосередньо на території м.Харкова, а інші – в містах, селах та селищах міського типу Харківської області. Область також має 135 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них державного значення – 2 заказники (Бурлуцький і Катеринівський), ботанічний сад і зоопарк у м.Харкові, 4 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (Краснокутський, Наталіївський, Старомерчанський, Шарівський) і місцевого значення – 81 заказник, 39 пам'яток природи, 1 парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва і 6 заповідних урочищ.

Досить часто серед факторів розвитку туризму висувають такі соціально-політичні причини, як турбота про розвиток регіону. Але аналіз свідчить про те, що головною рушійною силою розвитку туризму залишаються економічні вигоди від нього. Витрати у сфері міжна-

родного туризму можна розглядати як “невидимий” експорт, у процесі якого продаються послуги, а не фізичні продукти, а внутрішній туризм – як експорт між окремими областями. У той же час туризм відрізняється від інших галузей експорту такими рисами: покупець (турист) відвідує країну, щоб “забрати” туристський продукт; експортер не несе витрат по доставці продукту; туристський попит часто залежить від неекономічних чинників, таких як популярність регіону, політичні інтереси і навіть зручність місця його розташування. Витрати туристів, які виїжджають за кордон, можна вважати своєрідним імпортом для національної економіки. За останні п'ять років у платіжному балансі України частка експорту послуг за статтею “Подорожі” виросла з 7 до 10%.

Туризм стимулює розвиток елементів інфраструктури: готелів, ресторанів, підприємств торгівлі. До сфери організованого відпочинку належать заклади, що надають рекреаційні послуги, а також підприємства інших галузей міського господарства, що безпосередньо обслуговують туристів, а саме підприємства громадського харчування, торгівлі, транспорту, комунальних і побутових послуг. Матеріальна основа індустрії туризму являє собою важливий елемент інфраструктури міжнародних економічних відносин. Разом з транспортними та іншими системами комунікацій та зв'язку вона створює необхідні умови для здійснення ділових і професійних контактів, забезпечуючи розміщення, харчування, відпочинок, інформаційне та транспортне обслуговування туристів.

Матеріальну основу туризму в широкому розумінні утворює складний комплекс галузей і видів діяльності виробничої та невиробничої сфер, що безпосередньо задовольняють різноманітні потреби туристів або створюють необхідні умови для цього. З усіх підприємств, що входять до матеріальної основи туризму, тільки відносно невелика частина спеціалізується на виробництві товарів та послуг, призначених виключно для особистого споживання туристів, тоді як більшість з них задовольняє ще й потреби місцевого населення та сприяє зростанню туристського споживання. Туризм приводить до збільшення доходної частини бюджету за рахунок податків, що можуть бути прямими (плата за візу, митний збір) або непрямими (збільшення заробітної плати працівників приводить до збільшення сум прибуткового податку, що виплачується ними в бюджет). За даними 2000 р. Харківська область займає восьме місце в Україні за обсягом реалізації туристських послуг (16204,5 тис. грн.) і шосте місце за обсягом платежів до бюджету туристських підприємств (3272,9 тис. грн.) серед 27 областей України.

Взагалі наприкінці ХХ - початку ХХІ ст. такі явища, властиві процесу конвергенції, як активна міграція населення, розвиток туризму й посилення економічних, культурних міжнародних зв'язків, що стало можливим внаслідок інтенсивного розвитку світової економіки, транспорту, передусім автомобільного і повітряного, спричинили величезний попит на готельні послуги. Це сприяло глобалізації готельного бізнесу, переходу від відокремлених, невеликих підприємств до готельних ланцюгів, що часто формуються на основі франчайзингу й пропонують більш стандартизовані послуги певного рівня якості в різних країнах світу. Таким чином, якщо клієнт готелю або гість вподобав якість сервісу й перелік надаваних послуг одного з готелів такого ланцюга, він має змогу при необхідності, без зайвого клопоту і марнування часу забронювати місце в такому ж готелі, що розташований в іншій країні, й бути впевненим, що отримає послуги саме такого рівня, як попереднього разу.

Такі готелі об'єднує спільна система бронювання, маркетингова стратегія, рекламні кампанії, централізоване впровадження однакових нововведень й нових технологій, а також тренінг персоналу готелів.

Ще однією тенденцією розвитку готелів, особливо у великих та середніх містах, є створення багатофункціональних готельних комплексів, які пропонують гостям не тільки традиційні послуги розміщення й харчування. Такі готельні комплекси поєднують у собі функції ділового, культурного, туристського, а інколи навіть і наукового центру, пропонуючи свої бізнес-центри з сучасним обладнанням, просторі, комфортні й функціональні конференц-зали, послуги туристсько-екскурсійного відділу. Саме в готелях сьогодні відбуваються ділові зустрічі, наукові семінари, бізнес-симпозіуми й тренінги. Прикладом такого готельного комплексу, що поступово формується в нашому місті, може бути готель "Харків", який має свій туристсько-екскурсійний підрозділ, в якому вже впроваджені однакові тарифи для громадян України, СНД та іноземних громадян. Тут, наприклад, ще у 1999 р. проводився американо-український бізнес-симпозіум "Глобальне партнерство", організований фондом "Глобальні ресурси" (США).

Звичайно, наші готелі тільки стали на шлях розвитку. Їм, щоб відповідати світовим тенденціям, не зайвим буде використати закордонний досвід. Так, у Філадельфії (США) в центральній частині міста створений готельний комплекс чи центр, що об'єднує в собі функції готелю, виставочного центру, бізнес-центру й осередку туризму.

Слід відзначити, що готельне господарство є не тільки складовою частиною інфраструктури туризму, яка дає можливість відпочинку й відновлення сил та ресурсів організму для подальшого продовження

ефективної праці. Готелі створюють також велику кількість нових робочих місць, допомагаючи, тим самим, знизити рівень безробіття й підвищити добробут населення. Так, аналіз даних по заробітній платі Пенсільванського департаменту зайнятості показав, що найбільше виросли показники зайнятості населення саме у сфері готельного господарства й відпочинку. За останні п'ять років минулого сторіччя приріст кількості працівників різних галузей цієї сфери у Філадельфії становив +23%. Для порівняння у той же період у сфері офісних послуг (нерухомість, фінансові послуги, страхування, менеджмент та ін.) кількість працівників зменшилася на -1%.

У Харкові теж можна спостерігати деякий приріст кількості працівників готельного господарства. Адже, незважаючи на те, що за період з 1995 по 2000 рр. чисельність готелів у цілому по Україні скоротилася на 88 одиниць, або на 6%, а їх місткість – на 27963 місця, або на 21%, Харківська область стала однією з трьох областей (поряд з Київською і Донецькою), де зросла кількість готелів (у Харківській області – на 2 одиниці).

Взагалі, за доходами від експлуатації підприємств готельного господарства Харківська область у 2000 р. займала сьоме місце в країні. Отже, слід і далі розвивати готелі нашого міста, спираючись і на іноземний досвід. Наприклад, досвід Філадельфії свідчить, що розвиток тут готельного комплексу відбувається у співпраці з іншими підприємствами міського господарства, як то Філадельфійська корпорація туристського маркетингу, система транспортного забезпечення міста, ринок роздрібної торгівлі, підприємства харчування, центри сучасних інформаційних технологій, університети та інші навчальні заклади, міські парки й заклади культури (музеї, виставочні зали, театри і т. ін.), у співпраці з властями Філадельфії і з поліцейським департаментом, що забезпечує безпеку мешканців міста та їх гостей. Отже, важливим є комплексний підхід і продумана стратегія розвитку нашого міста на засадах інтеграції й співпраці різних галузей міського господарства.

Отримано 21.06.2002

УДК 330.341.1

О.М.ВИНОГРАДСКАЯ

Харьковская государственная академия городского хозяйства

РЕФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНОЙ СФЕРЫ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Рассматриваются проблемы развития культуры в регионе определены цели, принципы и направления реформирования данной сферы.